

خیلواکی

استقلال

www.esteqlaal.net

جمعه ۳۰ اکتوبر ۲۰۲۰

ملالی موسی نظام

اندر اوصاف خانم های اول در افغانستان

قسمت چهارم

از ملکه ثریا تا ملکه حمیراء

اول - علیاحضرت ملکه ثریا «شاه خانم»:

میرمن اولی که با یاد افغانستان به نیکی و قدرمندی در ذهن خوانندگان باید خاطر نماید ملکه ثریا طرزی، خانم شاه امان الله غازی میباشد. شاهی که افتخار تحصیل استقلال افغانستان بدون تردید به او میرسد. میرمن ثریا طرزی، دختر محمود طرزی پدر مطبوعات و ژورنالیزم در افغانستان است که در ۲۴ نوامبر ۱۸۹۷ در دمشق پایتخت سوریه متولد شد. ثریا و خانواده اش در زمان حکومت امیر عبدالرحمن خان به هند بریتانوی تبعید شده بودند اما در زمان امیر حبیب الله خان به اجازه وی به افغانستان عودت نمودند.

علیاحضرت ملکه ثریا علم بردار نهضت مترقی زنان در افغانستان

دوران کوتاه « ۱۹۱۹-۱۹۲۹ » سلطنت شاه دیموکرات، مترقی و معارف پرور، عصر شکوفائی و کسب امتیازات و حقوق فردی و آغاز نهضت واقعی آزادی و حقوق حقه زنان در ساحات مختلفه

salamwatanam@gmail.com

معارف، حقوق بشر، صحیه و حق ازدواج و امثالهم محسوب می‌گردد. تاریخ و ملت افغانستان هرگز فراموش نمی‌نماید که علی الرغم دوران کوتاه پادشاهی اعلیحضرت «شاه امان الله غازی» که قسمتی از آن «۹ ماه» در حال مسافرت‌ها به منظور معرفی افغانستان آزاد، غیر منسلک و در حال رشد و شگوفائی سپری گردید و برخی هم به مبارزه بر علیه دسیسه سازی های خائنین وطنی و پلان های استعماری گذشت، این شاه ترقی خواه و وطن پرست، بی‌شمار نو آوری ها و اصلاحات را نصیب ملت خویش گردانید.

باید متذکر گردید که فامیل محمود طرزی اعم از زنان و مردان خانواده همه دارای تحصیل، با دانش و پیشگام در امور معارف، صحیه، مطبوعات و اکثر نو آوری های مترقی بودند که حق بزرگی بر ملت افغانستان داشته اند.

در جمع زنان منور فامیل طرزی، دختر جوان ثریا با متانت، ادب و تربیت عالی در پهلوی فهم و درایت خویش توجه فامیل امیر حبیب الله خان را جلب نمود، طوریکه علیاحضرت «سرور سلطان» مادر شهزاده امان الله وی را برای فرزند خویش، ولیعهد آینده افغانستان مناسب دیده و نامزد نمود و ثریا طرزی، در سال ۱۹۱۲ میلادی، با شهزاده امان الله ازدواج کرد و ذریعه علیا حضرت به لقب «شاه خاتم» رسمیت یافت.

عکسی از فامیل ملکه ثریا و اعلیحضرت امان الله خان با فرزندان شان

ملکه ثریا از سال ۱۹۱۹ تا ۱۹۲۹ میرمن اول و ملکه رسمی افغانستان بوده و افتخار رفع حجاب در افغانستان به وی متعلق می‌باشد. او به نقش زنان در اجتماع معتقد بود و در این راستا تلاش‌های فراوانی انجام داد. رساله «زن اسلام» را نوشت. در تأسیس «ارشاد النسوان» نقش اساسی داشت؛ نهضت زنان افغان برای اولین بار ذریعه این میرمن آزاده و منور در کشور آغاز گردید. بدون تردید تغییرات سودمند نهضت زنان افغانستان که در آن «ملکه ثریا»، فامیل و مادر گرامی و فاضل وی «اسماء رسمیه» همسر علامه «محمود طرزی» پدر نو آوری‌های مترقی و ژورنالیزم در افغانستان، نقش ارزنده‌ای داشتند، مانند بسیاری از ترقیات آن عصر، باعث رشک و تقلید ممالک همجوار گردید.

در این مبارزه برحق، برای اینکه فامیل‌ها و زنان پایتخت هم سهم داشته باشند، ابتدا زنان و دختران فامیل شاهی و اکثر میرمن‌های منور فامیل سراجیه در امور معارف، صحت و مسائل حقوق زنان پیشکام و فعال گردیدند. مادر ملکه ثریا، همسر مرحوم محمود طرزی، خانم «اسما رسمیه» که خود از فضل و دانش برخوردار بود، زنان فامیل را رهنمایی و هدایت مینمود تا امور معارف، صحت را با توانایی کامل پیش برده و در مسائل حقوقی زنان افغان که خود اعلیحضرت امان‌الله خان سهم بارزی داشت، هرچه بیشتر فعالیت نمایند.

در نو آوری‌های آن عصر، مثل تأسیس مکتب، شفاخانه مستورات، تدریس و تعلیم شاگردان و پیشبرد امور گوناگون مربوط به پیشرفت‌های فوق‌العاده حیات زن افغان در ساحات مختلفه حتی ساحة عدلی و قضایی، دقت و خدمات مستقیم زنان خانواده سلطنتی از هر جهت قابل افتخار و یاد آوری است.

ملکه ثریا به معیت اعلیحضرت غازی در محفل هندبرگ رئیس جمهور آلمان در برلین

ناگفته نماند که کارداران دولتی هم با علاقمندی درین نهضت جهان زن از هیچ همکاری دریغ نمی نمودند، چنانچه زنان و خواهران شان پا به پا با خانم های فامیل شاهی مانند علیاحضرت «ملکه ثریا» و خانواده ایشان و تعداد زیادی از دختران و میرمن های «سراجیه»، هم در چنین خدمات ارزشمند و قابل ذکری شرکت مینمودند.

ملکه ثریا که میرمن با فضل و دانش بوده به السنه زیادی دسترسی داشت، در سفر مشهور غازی امان الله به اروپا، او را همراهی می کرد. نماینده مجله «هو هلو» در پاریس بعد از مصاحبه با ملکه ثریا نوشت "من با خیلی از ملکه ها و زنان درجه اول مقامات مصاحبه کرده ام ولی کمتر زنی را به متانت و تیزهوشی و معلومات ملکه افغانستان دیده ام. از این ملاقات مرا یقین حاصل شد، محیط افغانستان که چنین ملکه ای می پروراند، مستعد و همدوش با ممالک مترقی دنیا می باشد".

افسوس که دست های ناپاک عمال داخلی و استعمار خارجی با توطئه های گوناگون از آن عصر درخشان و مترقی اثری باقی نگذاشت و مانند تخریبات علنی و همه جانبه دهه قانون اساسی تمام دست آورد های دیموکراتیک و حقوق مردم کشور را به خاک یکسان نمود و چراغ تابان حکومت های ملی و مردمی را با قانونیت مترقی، یکجا خاموش و معدوم نمود.

بدون شک در مدت ده سال داری اعلیحضرت شاه امان الله از نگاه ترقی و تعالی افغانستان در پهلوی تحصیل استقلال کشور، در ساحات متفرقه پیشرفت امور اجتماعی، اقتصادی، نهضت زنان و آزادی های فردی، قانونیت و ده ها وسیله دیگر پیشرفت و ارتقاء بوجود آمد، دریغ که بعد از آن عصر، افغانستان هرگز مجال نیافت که تا ده سال اخیر سلطنت اعلیحضرت محمد ظاهر شاه، ناظر و شاهد آن اساسات مترقی برگزیده گردد.

بالاخره با دسائس استعمار و فعالیت عمال خیانت پیشه، عصر آبادانی و مترقی امانی به اضمحلال مواجه گردیده و اعلیحضرت شاه امان الله با فامیل، باقی مانده حیات را به مشقت و در روم پایتخت ایطالیه سپری نمودند.

علیا حضرت ملکه ثریا به عمر هفتاد سالگی در اپریل سال ۱۹۶۸ داعی اجل را لبیک گفته و در جلال آباد در جوار مقبره اعلیحضرت امان الله خان غازی به خاک سپرده شد و خدمات، مبارزات

وی برای همجنسان هموطنش و اعمال نیک و ملی وی در تاریخ زن افغان ماندگار گردید. روحش شاد و یادش گرامی باد.

دوم: **علیا حضرت ملکه حمیراء:**

ملکه حمیرا دومین میرمن اول افغانستان است که بیشترین توجه افکار عمومی را به خود جلب کرده بود. او همسر محمد ظاهر شاه، آخرین پادشاه افغانستان بود؛ اعلیحضرت محمد ظاهر شاه رهبری عادل بوده و شناسایی وی بیشتر با دوران طولانی صلح و امنیت و با اصلاحات اساسی اجتماعی ای است که در دهه دموکراسی و روش های نرم حکومت داری اش بوجود آورد.

نامبرده در ۴۰ سال حکومت داری با اینکه به نسبت سن کم و قدرتمندی عمو های خویش، بیشتر تصمیم گیری های مهم را بر عهده آنان سپرده بود» یعنی آنها به هر حال خود ها را صاحب تصمیم گیری و اختیارات مملکت میدانستند»، ولی در تنظیم صلح و حسن سلوک با رعایا، توانسته بود که منحیث شخصیتی با عدل و انصاف، معارف پرور و علاقمند به پیشرفت و تعالی افغانستان شناخته شود.

بعد از قتل پدرش، محمد نادر شاه، اعلیحضرت در جوانی با ملکه حمیرا که متولد سال ۱۹۱۶ بود، در ۱۹۳۱ با مصلحت فامیلی ازدواج نمود. ملکه جدید افغانستان دختر سردار احمد شاه خان و از خاندان سلطنتی افغانستان و از طرف مادر به فامیل های لویناب شاغاسی بستگی نزدیک داشت. ملکه حمیرا که نزدیکان وی را هم به لقب «شاه خانم» میشناختند، اخلاق نهایت پسندیده داشته و انسانی متواضع و خوش برخورد بود. در محافلی که به مناسبت روز های مهم در شهر کابل برگزار میگردد، حضور ملکه افغانستان تأثیر نیکی بر حضار مینمود و همه آرزومند ادای احترام و سخنی با خانم اول افغانستان بودند که وی هم با خصلت نیکو امیال هر یک را با مهربانی و علاقمندی بر آورده میساخت.

علیا حضرت ملکه حمیرا با حضور اعلیحضرت محمد ظاهر شاه، جان اف کینیدی و خواهر وی - واشنگتن دی سی ۱۹۶۳
درین جای شکی نیست که بعد از سقوط دوره درخشان امانی و نهضت زنان افغان، با مسدود شدن
فعالیت زنان بعد از شکست عصر سیاه و پر آشوب سکوی و بسته شدن مکاتب نسوان و منع
فعالیت های اجتماعی زنان افغان، ساحه دید و وادید میزمن های دربار افغانستان هم به حد اقل
رسید. بعد از سپری شدن سالهای زیاد به تدریج مکاتب نسوان در شهر کابل دوباره افتتاح گردید و
موجودیت شفاخانه های زنانه و بالاخره مؤسسه خیریه نسوان «میرمنو تولنه»، فامیل شاهی
اعلیحضرت محمد ظاهر شاه، یعنی ملکه حمیرا و دختران شاه به انجمن های خیریه و مکاتب
دیدار نموده و در روز های مهم به محافل حضور می یافتند.

ملکه حمیرا خود در عرصه های اجتماعی و معارف مشوق پیشرفت و نهضت زنان بود، نامبرده
شهامت مهمی در رفع حجاب با حضور خویش در کمپ شاهی جشن استقلال به اشتراک جمعی از
خانم های متعلق به فامیل شاهی نشان داد و قدم مهمی در راه حقوق حقه طبقة انات کشور
برداشت.

ملکه حمیرا در اکثر مسافرت های شاه با وی همراه میبود، مسافرت تاریخی آنان در سال ۱۹۶۳
به ایالات متحده امریکا در عصر ریاست جمهوری جان اف کینیدی، با تشریفات نهایت برارنده ای
همراه بود؛ در حالیکه موقف افغانستان به صفت یک کشور غیر منسلک که در هیچ پکت یا
گروپ سیاسی شامل نبود، همگان را متحیر ساخته بود. در آن سفر زمانیکه میزمن اول افغانستان
از یتیم خانه ای دیدن مینمود، جریانی رخ داد که قسمتی را از یکی از مضامین خویش در زمینه
تقدیم میدارم:

(...درین مسافرت و پذیرایی صمیمانه و عالی مقامات امریکایی و مردم آن، از علیاحضرت ملکه معظمه افغانستان هم قدرمندی و استقبال گوناگون صورت گرفت. در عکس زیر ملکه حمیرا را حین نوازش دو کودک امریکایی به استقبال وی پرداخته اند مشاهده می نمائید. دخترک امریکایی از ملکه افغانستان می پرسد که برعکس دیگر ملکه هایی که وی عکس های شان را مشاهده نموده است، چرا وی تاجی به سر ندارد. علیاحضرت جواب میدهد که:

"وی ملکه یک کشور فقیر و مردم آن است و تاجی ندارد که بسر نماید".

علیا حضرت ملکه معظمه در دیدار از یک یتیم خانه در جریان مسافرت به امریکا

بعد از کودتای سرنوشت ساز ۲۶ سرطان که در حقیقت حیات اجتماعی و سیاسی مردم افغانستان و کشور شان به سمت و جهت دیگری مواجه گردید، ملکه حمیرا با فرزندان خویش اجباراً ترک وطن گفته و مانند خاندان ملکه ثریا عازم روم، پایتخت ایتالیه گردیده و تا اخیر عمر با شاه مخلوع در آن دیار اقامت داشتند.

ملکه حمیرا از سال ۱۹۳۱ تا سال ۱۹۷۳ ملکه افغانستان بود. وی در ۲۶ جنوری ۲۰۰۲ در روم به سن ۸۶ سالگی داعی اجل را لبیک گفت و در مقبره فامیلی خویش در تپه مرنجان به خاک سپرده شد. یادش عزیز و گرامی باد.

پایان قسمت چهارم